

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Lvdovici Molinæ, E Societate Iesv Theologiæ Doctoris, &
Professoris, Commentaria, In primam D. Thomæ partem**

Molina, Luis de

Lugduni, 1622

De concursu Dei generali cum libero arbitrio ad opera eidem naturalia.
disp. 9.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73915](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73915)

nem, & non ratione illius influxus, per quem sunt adhuc in actu primo, & qui proprie non dicitur actus secundus comparatione potentiae, qui per illum applicatur: id vero neque aduersarij intendunt, neque iure dicere possunt.

Possimus etiam argumentari primo, quoniam, vt autores contra hanc opinionem concedunt, motus, atque vigor ille quippiam creatum est, atque principium calefaciendi proximum vna cum virtute propria ignis influens calefactionem & calorem in aquam: ergo est causa secunda, & non prima, ac proinde indiget nouo concursu generali: neque enim efficere valet Deus causam secundam, siue naturalem, siue supernaturalem, siue proximam, siue remotam, quae sine concursu generali Dei producere possit actionem aliquam, vel effectum, quoniam id contradictionem implicat.

Nulla causa secunda etiam supernaturalis potest effectum edere sine generali Dei concursu.

Concursus Dei generalis non est in fluxu in causam vt motus agat, sed est immediatus in effectum.

Secundo, quoniam coniunctum ex virtute innata ad propria ignis, atque ex illo motu, & vigore immisso a Deo in ignem, vis quaedam est ad operandum finita, certa, ac determinata, quandoquidem est quippiam creatum: quid ergo impedit quo minus Deus tantam, aut maiorem vim ad operandum ita tribuat alicui agenti, vt eidem innata sit ac propria? Poterit ergo tale agens naturale, sine concursu generali Dei cooperante, suum producere effectum, si concursus generalis Dei sit influxus in agens, & non potius vna cum agente in patiens, ea ratione quia nihil omnino esse possit, quod, vt ad sui conseruationem, ita vt primo fiat, non pendeat a Deo conferente illi immediate esse vna cum causis secundis.

Tertio, si concursus Dei generalis cum igne ad calefaciendam aquam esset vigor immissus a Deo in ignem, vtique vigor ille, postquam semel esset agens naturale necessitate naturae agens, quam calor ipse ignis, atque adeo sine nouo concursu generali Dei, vt calefacit aquam, ita calefaceret quamcumque aliam rem, quae simul admoueretur, vnde consequeretur, Deum non posse subtrahere ab igne, aut a quocumque alio agente naturali suum concursum generalem ad agendum in vnam rem, quin illum subtraheret ad agendum in omnes alias: quod tamen non videtur concedendum. Ignis quippe Babilonicus per subtractionem concursus generalis non comburebat tres pueros, & tamen exurebat ligna & ministros regis. Christus etiam per subtractionem concursus generalis, ne iudaei eum viderent, abscondit se, & exiit de templo: cum tamen iudaei tunc alia viderent. Oculi praeterea discipulorum tendentium in Emmaus, per subtractionem concursus generalis, ne quo ad aliquam talem de Christo elicerent visionem, quali ad illum agnoscendum erat necessaria, tenebantur ne eum cognoscerent: cum tamen & alia viderent, & Christum ipsum, non tamen ita vt illum agnoscerent.

Dan. 3.

Ioann. 8.

Luc. 24.

DISPUTATIO IX.

De concursu generali Dei cum libero arbitrio ad opera eidem naturalia.

VT de concursu generali Dei cum libero arbitrio creato peculiariter disseramus, ex iis, quae haecenus de eodem concursu cum causis secundis in genere diximus, in primis illud intelligitur. Quod sicut concursus Dei generalis causa agere per actionem transeuntem, vt cum igne producente calorem in aquam, non est influxus Dei in ignem, sed in aquam, in quam recipitur effectus a Deo, & ab igne

simul productus: ita concursus generalis Dei cum causa operante per actionem immanentem, vt cum intellectu ad intellectionem, & voluntate ad appetitionem, non est influxus Dei in causam, ea ratione, qua agens est, quasi eo prius mota & excitata agat, sed cum causa ea ratione qua agens est, in ipsam innet, ea ratione qua patiens est, atque in se suscipit effectum ab eadem causa, atque a Deo partiali influxu vniuersique simul productum.

In quo latissimum est discrimen inter concursum generalem Dei cum causis secundis ad actiones earum naturales, & auxilium particulare, gratiamve praeuientem, qua Deus liberi arbitrium ad opera supernaturalia credendi, sperandi, diligendi, ac penitendi, vt ad salutem oportet, euehit & coadiuuat, quod pauci animaduertunt. Etenim auxilium particulare, quod praeueniens gratia nuncupatur, motio quaedam est, qua liberum arbitrium excitatur, & praeuentur, potensque redditur, vt ita adiutum libero suo influxu cooperetur vterius eiusmodi supernaturalis actus, quibus proximè, aut remotè ad gratiam gratum facientem disponatur. Quare motio quaedam est in causam, vt ea mediante in se habeat, vnde liberè exercere vterius possit, si velit, eiusmodi opera, qualia ad salutem sunt necessaria, vt in Concordia nostra latè explicatur.

Ex eisdem praeterea intelligitur, falsam esse opinionem Antonij Cordubensis lib. 1. quaestionum Theologicarum, q. 55. dubio 4. & 10. asserentis, concursum Dei vniuersalem non solum esse influxum in causas ipsas agentes, quo mota & applicata ad agendum operentur, sed etiam esse influxum efficacem & sufficientem, vt eo solo Deus sine concursu causarum secundarum efficere illos eisdem effectus, Sententiam verò oppositam, quae asserit, Deum quidem concurrere immediate cum causis secundis ad earum affectus, ar non concursu sufficienti, vt sine concursu causarum secundarum producantur ipsi effectus, erroris damnat. At sanè, si Antonius Cordubensis erroris argueret eum, qui affirmaret, ea ratione Deum concurrere cum causis secundis inefficaci influxu ad earum affectus, quod in Deo non esset potentia, vt solus efficacior alio influxu, si vellet, illos eisdem produceret, quasi sine causis secundis producere non valeret effectus, neque aliter efficere res, constitueretque hoc vniuersum, quam re ipsa fecerit, non repugnarem. Hic enim fuisse videtur error Petri Abailardi, & forè quorundam aliorum, vt disp. 1. retulimus. At longè aliud videtur velle, nempe concursum vniuersalem, quod Deus cum causis secundis re ipsa concurrat, esse efficacem, non quidem, vt sine causis secundis sint actiones causarum secundarum: quoniam implicat causas secundas aliquid efficere, & eas in illud idem non influere (in quo rectè dicit) sed esse efficacem, tum ad producendum sine causis secundis illo eodem influxu eisdem effectus, quos mediantibus causis secundis producit: tum etiam vt mouendo eo influxu causas secundas eas efficere secum faciat eisdem effectus. Quare erroris damnare videtur, quae nos de concursu generali Dei satis dilucide haecenus ostendimus. Cum tamen pro se neque testimonium, neque rationem adducat: si qua autem adduci poterant, ea nos disp. 5. dissoluimus, cum Aliaci, & Gabrieli errorem impugnauimus.

Fateor sententiam Antonij Cordubensis quorundam esse Nominalium, & eandem re docere, aut potius affirmare Scotum, iuxta ea quae disput. 11. ex ipsius sententia referemus. At planè ea est, quae multis erroribus ansam praebet, dum Aliaci & Gabriel

Latum discrimen inter concursum generalem Dei, particularemque concursum.

Antonij Cordubensis opinio.

Qua assertio in hac materia multis erroribus causam praebet.

Gabriel ea permoti asseruerunt, causas secundas nihil omnino efficere, sed Deum solum ad earum praesentiam effectus, & operationes producere. Quin etiam Lutherus sumpta inde occasione asserere est ausus, voluntatem ad actus suos internos solum concurrere passiuè, proficièntique in peius, negare omnino libertatem arbitrij non formidauit, asseruitq; flagitiosa nostra operanon minus esse à Deo, quam alia pia hominum opera, vt disp. i. diximus. Nec verò intelligere valeo, quam ratione, admissa ea opinione, aut potius errore, libertas arbitrij, qualis disp. 3. apertissimè est demonstrata, consistere defendi que possit: Qua de causa Antonius ipse Cordubensis sub finem dubij decimi citati quada philosophandi ratione, quae vix intelligi valet, & in qua secū viderur ipse pugnare, cōpullus est vti, vt libertatē arbitrij nostri iuxta eam sententiam defenderet.

Meditatur enim tria signa naturae in aeterna determinatione libera voluntatis diuinæ circa concursum vniuersalem voluntatis nostrae ad opera liberi arbitrij, ceterisque causis in tempore praestandum. Primum, in quo quasi in genere statuit voluntati opitulari, concursumq; generalem illi exhibere. Secundum, in quo prauidit in quam partē pro sua libertate in tali, vel tali puncto temporis nostra voluntas delectere deberet, quae quasi modificat, ac determinat diuinam voluntatem, vt influxus exhibeatur potius in hoc instanti temporis, in quo voluntas sese determinat, quam in alio, & vt sit ad volendum potius, quam ad nolendum, aut è contrario, ad nolendum potius, quam ad volendum. Tertium denique, in quo iam omnino ex aeternitate statuit in tali, vel in tali puncto temporis hoc, vel illo modo voluntati nostrae opitulari, prout in secundo puncto naturae ex eadem aeternitate prauiderat eam in eo temporis puncto pro sua libertate fore determinandam. Subiungitque haec verba. *Voluntas nostra in aeternitate in secundo puncto naturae à Deo praesensa, non solum modificat praedictam voluntatem diuinam vniuersalem in primo signo naturae praesentam, quo ad modum, vt liberè cum ea concurrat: sed etiam determinat eam quoad speciem actuum: quo ad ipsos actus singulares voluntatis, ita vt non prius ordine naturae voluntas diuina, etiam ab aeterno, velit, aut se determinet ad concurrendum actualiter in tali tempore cum nostra voluntate in tertio signo ad hunc, vel ad illum actum particularem producendum: non, inquam, prius, sed postquam nostra voluntas praesensa aut praecognita est, quod se tali tempore determinabit ad volendum, vel nolendum, vel ad producendum hunc vel illum actum, tunc, & non antea, diuina voluntas se determinat ab aeterno ad volendum in tertio signo concurrere pro tali tempore cum nostra voluntate ad eisdem actus particulares, quoties & quando nostra voluntas voluerit, & à tali concursu cessare toties & quando praesensa est, quod liberè cessabit. Et ratio huius est, quia nisi sic Deus faceret ab aeterno decreuisset, utique non bene saluaretur libertas nostra voluntatis simul cum concursu diuino. Haec ille.*

Ceterum, vt interim omitam, tum hanc Antonij Cordubensis commentationem ad intelligendum difficilem esse, tum opiniones, quae non aliter defendi queunt, quam confictis eiusmodi distinctionibus, raro veras esse solere, aduersus eum sic possumus argumentari. Primum, quia vel liberum arbitrium humanum, ante concursum Dei generalem in tali, vel tali puncto temporis impensum, potest se liberè inclinare ad volendum, atque ad nolendum hoc potius, quam illud, vel nulla ratione sine eo auxilio id potest. Si des primum: ergo aliquid potest in aliquo instanti sine concursu generali Dei, quod tu ipse et

Molina in D. Thom.

rorem esse affirmabas. Consequentia patet, quoniam illa inclinatio, & determinatio voluntatis, tum ad volendum, aut nolendum, tum ad volendum potius hoc, quam illud, effectus est voluntatis, neque alius, quam volitio ipsa, aut nolitio libera: quod si id non est, cedo quid aliud sit? Si verò des secundum: ergo neque Deus ipse ex aeternitate praecognoscere valet, ad quam partem pro sua libertate liberum arbitrium debeat inclinare, antequam statuat illi impendere concursum suum in eo instanti: quandoquidem ante impensum concursum generalem, in neutram partem inclinare & propendere potest, etiam prius natura quam impendatur: maxime ex tua sententia, qui affirmas, liberum arbitrium nihil posse nisi motum & applicatum prius à Deo, vt id efficiat: Deus autem praecognoscere nequit id esse futurum, quod nulla ratione esse potest.

Secundò, vel quod liberum arbitrium in tali puncto temporis eliciat actum, atque ille potius sit volitio, quam nolitio, & huius obiecti potius, quam cuiusvis alterius, pender à certo quodam concursu Dei generali apto, vt hoc potius quam illud fiat: vel non ita est, sed concursus Dei generalis, qui in quouis instanti impenditur, quantum est ex se, atque prout à Deo tunc emanat, indifferens est, vt sequatur volitio aut nolitio, vel volitio potius huius obiecti, quam illius, prout liberum arbitrium pro sua libertate hoc aut alio modo cum Deo concurrerit. Si des primum: ergo antequam Deus statuat influere hoc, aut illo singulari modo in tali, vel tali instanti cum libero arbitrio Petri, prauidere non potest ad hanc partem inclinaturum, talēve actum in particulari eliciturum esse liberum arbitrium: quandoquidem sine tali determinatione Dei liberum arbitrium id praestare nequeat, Deusque praecognoscere nō possit id futurum, quod nulla ratione esse potest: tu contrarium asserebas, nempe Deum in secundo instanti naturae, antequam statuat in tali, vel tali instanti temporis hoc vel illo modo concurrere, praecognoscere in quam partem liberum arbitrium sese inflectere deberet. Praterèa illo primo dato, manifestè per concursum Dei generalem tollitur libertas arbitrij nostri. Si verò des secundum: ergo praesente cōcursu generali Dei, potest liberum arbitrium indifferenter velle, aut nolle, & velle indifferenter hoc, aut illud, ac proinde concursus generalis Dei non est causa efficax huius, aut illius effectus singularis, imò neque quod sit potius volitio, quam nolitio, idque non solum sine concursu liberi arbitrij, sed etiam libero arbitrio simul cōcurrente atque influente ad actionem: quippe cum quod producat volitio potius quam nolitio, & huius potius obiecti, quam alterius, à concursu liberi arbitrij dependet, & non à concursu Dei generali cooperante vnā cum libero arbitrio.

Tertio, vel quando Petrus eligit fornicationem, aut quoduis aliud flagitium, concursus Dei vniuersalis, quo cum Petro tunc concurrat, est causa efficax talis volitionis fornicandi, quā volitio fornicandi est, vel non, sed influxus Dei vniuersalis tunc impensus, prout à Deo, indifferens est, vt, si aliter liberum arbitrium Petri pro innata sua libertate tūc influeret, sequeretur nolitio fornicandi. Si des primum: ergo Deus tunc est causa volitionis fornicandi, quā volitio fornicandi est, ita vt Deus causa sit, quare actus ille potius sit volitio fornicandi, quam nolitio: ex quo consequitur apertè, Deum esse causam peccati, quam peccatum est, hoc est, quatenus tanquam proprium fundamentum coniunctam

Q 3 habet

Concursus Dei generalis determinatur ad speciem actionis & effectus à concursu causa secunda.

inuenitur autem. Conlat.

offerre mal. viti. pra.

habet auersionem à recta ratione, & lege aeterna. A
Si verò des secundum: ergo concursus Dei generalis tunc impensus non est causa efficax volitionis potius, quàm nolitionis fornicandi, sed à solo concursu liberi arbitrij provenit, quòd potius volitio, quàm nolitio, & quòd potius volitio huius turpis obiecti, quàm alterius honesti eliciatur.

Postremò, concursus Dei particularis ad opera supernaturalia liberi arbitrij, hoc est, gratia liberum arbitrium praeueniens, non est causa efficax eiusmodi operum: quin potius in potestate liberi arbitrij, eadem gratia adiuti, est consentire, aut non consentire, aut etiam dissentire Deo ita inuitanti & excitanti, id quod de fide est, vt ex Concil. Trid. session. 6. can. 4. sapè in Concordia ostendimus: ergo neq; concursus generalis Dei est causa efficax operum liberi arbitrij, sed à libero arbitrio pendet, tum vt sint, tum etiam vt, non obstante influxu actuali Dei, sint, potius huius speciei, quàm illius, atque huius obiecti potius, quàm alterius. Reicienda est ergo horum doctorum sententia, quæ ita libertatem arbitrij nostri, tenui meo iudicio, tollit, vt non periculosam in fide solùm, sed etiam errorem non vererem eam appellare, nisi consultius ducem definitionem Ecclesiae hac de re prius expectare.

DISPUTATIO X.

Exemplum, quo nonnulli explicare solent modum operandi Dei per generalem concursum, excluditur, verusque modus apponitur.

EX dictis circa generalem Dei concursum cum causis secundis in genere, illud etiam facile intelligitur, non esse aptum exemplum ad explicandum modum, quo Deus per concursum generalem cum libero arbitrio concurrat, illud quo quidam vtuntur. Dicunt enim, liberum arbitrium prius natura per concursum generalem à Deo motum, & applicatum ad suas operationes exercendas, quasi ab ipso Deo deduci, non excluso tamen ipsius arbitrij influxu: non secus ac praeceptor apprehensam manum discipuli, simul etiam cooperantis, mouet ac deducit in depingendis characteribus. Vnde dicunt, quemadmodum si discipulus magistri motu omnino sequatur, efformantur optimi characteres: si verò resistat, atque in aliam partem suo influxu nitatur, iam ex illa praeceptoris deductione, atque influxu depingentur vitiosa: vitium tamen, non à magistro, sed à discipulo orietur, etiam si magister ad descriptionem illam characterum, non quidem quæ vitiosa est, sed quæ descriptio est characterum, cooperatus sit: ita pariter si vnusquisque nostrum, libero suo arbitrio sequatur motum, atque ductum Dei generalem, actus liberi arbitrij erunt quales oportet: si verò per liberum suum influxum abutatur concursu generali Dei, aliquid volendo, aut nolendo contra rectam rationem, ac legem Dei, operationes quædam erunt vitiosæ, cum tamen ad eas Deus concursu suo generali fuerit cooperatus: at vitium earum, non ex influxu & concursu generali Dei, sed ex influxu particulari liberi arbitrij orietur, quod illo modo concursu Dei generali abuti voluit. Atque hac ratione explicant, quare cum Deus, etiam ad operationes nostras vitiosas influat concursu suo generali, sine quo nulla ratione esse possent, nihilominus non sit causa peccati, sed homo per suum liberum arbitrium.

*Insigna-
210.*

Cum ex dictis pateat, liberum arbitrium non agere,

quin prius à Deo moueatur, ne que concursum Dei generalem esse influxum in liberum arbitrium, quæ agens est, vt videlicet praearetur ac potens fiat ad operandum, sed cum libero arbitrio ea ex parte, quæ agens est, in idem ea ratione, quæ patiens est, atque in seipsum praeprimam operationem suscipit, manifestum etiam est, exemplum illud non esse aptum. Nam si illo modo prius moueretur arbitrium, ac deduceretur per concursum Dei generalem, sanè aliqua ex parte eam motionem & ductum in nobis esse experiremur: quæ admodum illustrationes & auxilia gratiæ praeuenientis, aliqua ex parte solent interdum experiri, qui ad fidem & penitentiam interiorius vocantur, & tandem ad generosam illustratorem contritionem perducuntur, & multò magis aliqui iusti, qui in virtutibus multum profecerunt, & peculiari Dei familiaritate perfruuntur, experiri solent huiusmodi motus gratiæ praeuenientis ad praeclara opera, vt in Concordia disputatione 42. ad hunc articulum explicatur: vnde *testimonium illis reddit Spiritus, quòd sum filij Dei*: cum tamen nullus experiat motum concursus Dei generalis, qui æqualis est, & necessarius ad omnes omnino actiones, etiam merè naturales, quamuis vitiosa sint.

Deinde interrogare libet eos, qui hoc vtuntur exemplo, an quando voluntas eligit fornicationem, aut aliud flagitium: influxus proprius liberi arbitrij, per quem abutitur concursu Dei vniuersali, & contra, aut præter ductum Dei, eligit fornicari, sit à ductu, atque motu diuino per concursum generalem, quo prius natura, vt dicunt, Deus mouit liberum arbitrium ad operandum, ita vt concursus Dei moueat arbitrium ad talem singularem influxum: vel non. Primum dare non possunt. Tum quia, vt in eorum similitudine persistamus, quemadmodum deflexio discipuli in aliam partem ab ea, ad quæ à magistro mouebatur, non est à magistro, sed à proprio ductu discipuli: ita influxus proprius liberi arbitrij, per quem abutitur concursu generali Dei, aliquid contra aut præter diuinum ductum eligendo, tribui nequit concursu generali Dei, quasi ad illum moueat, & ab eo sit. Tum etiam, quoniam si Deus suo concursu generali moueret arbitrium ad influxum illum singularem, moueret ad eligendam fornicationem, quæ fornicatio est, atque adeò ad peccatum, vt proximè fundat deuiationem à recta ratione, & lege diuina, quod tamen blasphemiam continere videtur. Adde quòd, cum influxus ille liberi arbitrij esset tunc iuxta motum, & influxum Dei per concursum generalem, peccator non diceretur abuti concursu generali Dei, sed potius cum illo consentire. Si verò dent secundum, nempe influxum illum liberi arbitrij non esse à ductu, & motu Dei per concursum generalem, quasi ad talem singularem influxum prius natura moueat Deus liberum arbitrium, vtique, cum influxus ille sit quid reale, ab eoque electio liberi arbitrij habeat, quòd sit electio fornicationis, concedent aliquid reale esse à libero arbitrio, ad quod concursus Dei generalis non concurrat illo suo modo.

Possumus etiam aduersus idem exemplum ita argumentari. Si prius natura, quàm liberum arbitrium operetur, mouetur à Deo, & applicatur ad operandum, & quasi ducitur in suis operationibus; vel ergo semper mouetur & applicatur ad illud idem, quod posterius natura operatur liberum arbitrium: vel aliquando mouetur & applicatur ad vnũ, & liberum arbitrium, contra diuinam applicationem, se applicat ad aliud longè diuersum: vel mouetur semper

Rom. 8.